

CORMAC MCCARTHY

CESTA

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Když se narovnal, hlavu měl těsně u stropu. Musel se sklonit pod lampou se zeleným kovovým stínidlem, která visela na háku. Držel chlapce za ruku a takhle spolu procházeli kolem potíštěných krabic. Chili, kukuřice, guláš, polévka, omáčka na špagety. Bohatství zaniklého světa. Proč to tu je? Zeptal se chlapec. Je to opravdický?

To si piš, že je.

Muž vzal jednu krabici a roztrhl ji; držel v ruce plechovku broskvového kompotu. Je to tu, protože si někdo myslel, že to možná bude potřebovat.

Ale nakonec to nepoužili.

Ne. Nepoužili.

Umřeli.

Ano.

A můžeme si to vzít?

Ano. Můžeme. Byli by rádi. My bysme na jejich místě taky byli rádi.

A byli hodný?

Ano. Byli.

Jako my.

Jako my. Ano.

Takže je to v pořádku.

Jo. Je to úplně v pořádku.

(MCCARTHY, Cormac. *Cesta*. AAA: edice anglo-amerických autorů. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-7203-973-9.)

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je asi z poloviny knihy, kdy otec a syn objeví velké zásoby, což znamená, že nebudou mnoho dní o hladu.

Otec a syn procházejí zdevastovanou zemí směrem na jih. Z opuštěného autoservisu si odnesli olej, kterým si chtějí po večerech svítit. Chlapec se usmívá jen málokdy a zajímá se o to, co by otec dělal, kdyby on zemřel. Žijí jen jeden pro druhého, vše kolem je zničené. Občas narazí na mrtvolu či oběšence. Jejich největší starostí je jídlo a rozpadající se boty. Cestou navštívili dům, ve kterém otec vyrůstal. Chlapec se v něm bál. Když napadl sníh, zrovna mířili do hor. Cestou museli svůj vozík několikrát vyložit a zase naložit, když byly na cestě překážky. Najedli se nalezených smržů (hub) a několika plechovek, také potkali zuboženého muže. Chlapec by mu rád pomohl, ale otec mu vysvětlil, že není jak. Chlapec to velmi těžce nesl, i když to chápal.

Chlapcova maminka spáchala sebevraždu, nechtěla zemřít hladem nebo být znásilněná. Nyní otec a syn narazili na nákladák a skupinu mužů. Utíkali před nimi a jednoho z nich byl otec nucen zabít, aby muž nezabil jeho syna. Chlapec už byl vysílený a byla jim oběma zima. Otec navíc kašlal krev. Snědli i poslední konzervy a ve vyrabovaném městě nic potřebného nenašli. Chlapec tam viděl psa a jiného chlapce, chtěl za nimi jít, ale otec mu to zakázal. Cestou dál potkali skupinu vojáků se ženami, táhli někam pryč.

Šli sněhem, nohy ovázané kusy látek. Narazili na dům, který prohledávali kvůli jídlu. Vypáčili dveře do sklepa a objevili v něm několik nahých lidí, kteří je prosili o pomoc. Rychle utíkali pryč.

Najedli se až u statku, kde muž našel plno tvrdých jablek. Také tam získali pitnou vodu. Chlapec byl zesláblý a často se klepal strachem, a tak mu trvalo, než usnul.

Jednoho dne objevili na zahradě jednoho domu vrata vedoucí do bunkru. Našli tam mnoho konzerv i benzín, také náboje a další věci. Pořádně se najedli a vyspali. Vykoupali se, umyli si vlasy, muž se i oholil. Dosaďte jedli a dál se vydali, až když přestalo pršet. Potkali starce, kterému věnovali konzervu. Strávili s ním nějaký čas, ale potom se jejich cesty rozdělily. K moři to měli ještě dva až tři týdny cesty, trochu se odchýlili od zamýšlené trasy.

Muž onemocněl a čtyři dny zůstali na jednom místě. Když konečně vyrazili, došli k vyhořelému městu, kde zůstali mrtví zalití v asfaltu. Oba měli pocit, že je někdo sleduje, a tak se rozhodli počkat. V noci, když chlapec spal, kolem nich prošli tři zubožení muži a těhotná žena. Další den uviděli tenký proužek dýmu, a tak se k němu vydali. Místo bylo opuštěné, zůstalo tam nějaké maso a ohořelé tělíčko novorozeněte. Chlapec ho spatřil a nedovedl pochopit, kde se tam vzalo. Zásoby došly a už dva dny nejedli.

Otec čím dál víc strádal, byl zesláblý a věděl, že už dál nemůže. Původně si se synem slibovali, že si budou šetřit poslední kulku v pistoli, aby mohli zemřít spolu, ale nyní otec po synovi chtěl, aby se pokusil přežít. Když zemřel, syn u něj dlouho seděl a pak ho objevila skupina lidí, kteří šli kolem. Vzali ho k sobě.

- **téma a motiv**

téma: nález konzerv

motivy: krabice, bohatství, hlad

- **časoprostor**

prostor: v ukázce sklep plný zásob, v knize poničená země (zřejmě Amerika) na pokraji zániku

čas: není určen, vize budoucnosti

- **kompoziční výstavba**

Text je členěný na kratší celky (oddělené vynechaným řádkem).

Děj se odvíjí chronologicky s občasnou retrospektivní vsuvkou (např. vzpomínka na ženu, synovu matku).

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, označováno jako román, ale odpovídá spíše novele (menší rozsah, jedna dějová linie, malé množství postav)

- **vypravěč**

vševědoucí vypravěč v er-formě

- **postava**

otec – odhodlaný jít až k moři, udělat všechno pro to, aby syn přežil co nejdéle, i když svět kolem nich je v rozkladu; zesláblý, nemocný – vychrchlává krev; vzpomíná na svou ženu a nezlobí se na ni, že jeho i syna opustila

syn – malý kluk, na svůj věk velmi statečný, často mlčí a přemýšlí, zvědavý – vyptává se otce, kam jdou, rád sleduje mapu, vyzáblý až vychrtlý, má soucit s lidmi, které cestou potkávají, rád by každému z nich pomohl

- **vyprávěcí způsoby**

pásmo vypravěče v er formě

přímá řeč (autor přímou řeč nikdy neznačí uvozovkami): *Proč to tu je? Je to opravdický?*

přímá řeč otce: *To si piš, že je.*

- **typy promluv**

dialog chlapce a jeho otce

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

výčet *Chili, kukuřice, guláš, polévka, omáčka na špagety.*

nespisovný tvar *opravdický, bysme, hodný, jo*

ustálené spojení slov *to si piš*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

oxymóron *bohatství zaniklého světa*

přirovnání *byli hodný jako my*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

- druhá polovina 20. století a první polovina 21. století

Cormac McCarthy (1933–2023)

- Američan, vyrůstal v Tennessee, poté žil v Texasu a v Novém Mexiku
- prozaik, dramatik a scenárista
- třetí ze šesti dětí, otec právník
- vystudoval svobodná umění
- čtyři roky pracoval pro Letectvo USA, z toho dva roky sloužil na Aljašce
- knihy vydává od poloviny 60. let
- dvacet spolupracoval s redaktorem, který redigoval také knihy Williama Faulknera
- byl třikrát ženatý

Strážce sadu – 1965, první román, o 14letém chlapci a vrahovi chlapcova otce

Vnější temnota – 1968, druhý román, o dívce, která čeká dítě se svým bratrem

Dítě Boží – 1973, třetí román, podle skutečných událostí, o destrukci hlavního hrdiny, stává se vrahem

Suttree – 1979, román s autobiografickými prvky, pracoval na něm 20 let, experimentální forma

Krvavý poledník aneb Večerní červánky na západě – 1985, získal třetí místo v anketě o nejlepší román za posledních 25 let, o řádění gangu v polovině 19. století

hraniční trilogie: *Všichni krásní koně* – 1992, román, světový ohlas, první díl trilogie, získal Národní knižní ceny, další díly *Hranice* a *Města na planině*

Tahle země není pro starý – 2005, westernový román, zfilmováno (získal čtyři Oscary)

Pasažér – 2022, o záchranáři, který se vrhnul k potopenému letadlu

Zahradníkův syn, Kameník, Sunset Limited: Román v dramatu – hry a scénáře

- **literární / obecně kulturní kontext**

Americká literatura 2. pol. 20. století, současná americká literatura

Anton Myrer (1922–1996)

- tři roky sloužil u námořnictva v Pacifiku
- píše o Americe třicátých let a o druhé světové válce
- Poslední kabriolet* – román o generaci, která zažila druhou světovou válku

Norman Mailer (1923–2007)

- [mejlr], spisovatel a novinář – autor reportáží a reportážních románů
- účastník bojů v Tichomoří
- držitel dvou Pulitzerových cen

Nazí a mrtví – protiválečný román s autobiografickými prvky

Americký sen, Katova píseň, Duch Děvky

Joseph Heller (1923–1999)

- satirický novelist, psal satiry, novely, dramata
- nejdříve pracoval v reklamních agenturách a věnoval se psaní
- od roku 1975 profesor literatury City College
- v jeho dílech se odráží vlastní zkušenosti
- jeho díla kritizují válku, zesměšňují válečnou mašinerii, kritizují válečná nařízení a postupy

Něco se stalo – románový monolog z amerického prostředí 60. let

Hlava XXII – satirický válečný román

Zavíráme – pokračování románu *Hlava XXII*

William Styron (1925–2006)

- [stajrn], prozaik
- účastník bojů v Tichomoří
- nakladatelský redaktor, poté spisovatel z povolání
- držitel Pulitzerovy ceny
- autor tzv. jižanské prózy, ovlivněn Faulknerem

Doznání Nata Turnera – antirasistický román

Sophiina volba – psychologický román, příběh ženy, která je v Osvětimi nucena si vybrat mezi smrtí dcery a syna

Woody Allen (*1935)

- tvůrce autorských filmů, spisovatel, klarinetista
- Bez peří, Nepijte vodu, Vedlejší účinky* – povídkové soubory

Ken Kesey (1935–2001)

- považován za člena beatnické generace
- Vyhoďte ho z kola ven* – román z prostředí ústavu pro duševně choré

Robert Fulghum (*1937)

- spisovatel, pastor, učitel kreslení, kytarista
- Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské školce, Ach jo, román Drž mě pevně, miluj mě zlehka* – soubory optimistických povídek

John Irving (*1942)

- spisovatel a držitel Oscara za scénář k filmu Pravidla moštárny
 - jeden z nejčtenějších autorů současnosti
 - byl univerzitním profesorem anglické literatury 19. století
 - pracoval také jako trenér zápasu, rozhodčí a sám soutěžil
- Pravidla moštárny* – román řešící problematiku potratů
Modlitba za Owena Meanyho – příběh o Meanym a jeho kamarádovi
Pokus o záchranu Čuňáka Sneeda – soubor povídek
Svět podle Garpa – nejznámější Irvingův román o spisovateli

George R. R. Martin (*1948)

- autor historických fantasy románů
- série *Píseň ledu a ohně*

Dan Brown (*1964)

- autor thrillerů
- Andělé a démoni, Šifra mistra Leonarda, Inferno*

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí, hojně také popisný

- **vysvětlení názvu díla:**

Cesta – muž a jeho syn jsou na cestě, putují někam, kde by bylo lépe, ale vlastně nevědí, kde to je

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Dílo je vizí budoucnosti, kdy je planeta zničená, neexistují na ní zvířata a přežívá zde posledních pár jedinců. Dílo je aktuální, podobná budoucnost lidstvo zřejmě čeká.

- **pravděpodobný adresát:**

Kniha není určena citlivějším čtenářům, je velmi depresivní, těžko bychom v ní hledali naději. Je určena všem čtenářům bez ohledu na věk a pohlaví, se zájmem o postapokalyptickou literaturu.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Román *Cesta* vyšel v roce 2006, v roce 2007 byl oceněn Pulitzerovou cenou – patří k autorovým nejceněnějším dílům, kritiky je vysoce ceněný. Získala i jiná literární ocenění.

- **tematicky podobné dílo:**

Dmitry Glukhovskij – *Metro 2033*: román o vizi postapokalyptického světa, kdy lidé přežívají pouze v útrokách metra.

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Roku 2009 zfilmováno, režie John Hillcoat, hlavní roli hraje Viggo Mortensen. Film má na ČSFD 73 % a patří mezi nejlepší filmy (726. nejlepší (v březnu 2025)). Film se drží knižní předlohy, pouze dějová linka s matkou je ve filmu rozpracovanější.